

*Jūratė Statkutė
de
Rosales*

EUROPOS
ŠAKNYS
IR MES, LIETUVIAI

NACIONALINIS BESTSELERIS – PIRMĄ KARTĄ ISTORIJOJE
ATNAUJINTAS, GAUSIAI PAPILDYTAS FINALINIS LEIDIMAS

óbuolys.

*Jūratė Statkutė
de
Rosales*

EUROPOS
ŠAKNYS
IR MES, LIETUVIAI

o.

TURINYS

LEIDĖJO ŽODIS NAUJAM SKAITYTOJŲ RATUI IR PADĖKA AUTORĖS ŠEIMAI	7
PRATARMĖ, O GAL IŠPAŽINTIS...	10
PRATARMĖ KNYGOS III DALIAI	19
PRISTATOMIEJI ŽODŽIAI PIRMAJAI LAIDAI	26
AUTORĖS PRATARMĖ PIRMAJAI LAIDAI	38

I DALIS

1 SKYRIUS	
GUDŲ KILMĖS VIETA	49
2 SKYRIUS	
DAKIJOS GETAI	69
3 SKYRIUS	
DARPONĖJAUS LEGENDA	85
4 SKYRIUS	
NUO BALTIJOS IKI JUODOSIOS JŪROS	97
5 SKYRIUS	
AKMENŲ VAINIKAI	109
6 SKYRIUS	
KARALIUS OSTROGODAS	123

II DALIS

7 SKYRIUS	
PRAEITIES PAŽINIMO REVOLIUCIJA	141
8 SKYRIUS	
ROMOS SĄJUNGININKAI	159

9 SKYRIUS	
TARP ROMOS IR HUNŲ	171
10 SKYRIUS	
ŠVENTAS SAITAS	185
11 SKYRIUS	
ULFILOS SEKĖJŲ MĮSLĖ	205
12 SKYRIUS	
RADAGAISIS IR ALARIKIS	223

III DALIS

13 SKYRIUS	
LĖTA IMPERIJOS AGONIJA	239
14 SKYRIUS	
KIEKVIENOS TAUTOS ERDVĖ IR KULTŪRA	251
15 SKYRIUS	
GUDŲ GYVENVIETĖS PRANCŪZIJOJE IR ISPANIJOJE	261
16 SKYRIUS	
KAIP JIE KALBĖJO	285
17 SKYRIUS	
DVIEJŲ KALBŲ SANKRYŽA	301
18 SKYRIUS	
LEX GODORUM	319
19 SKYRIUS	
GALVOSŪKIO SPRENDIMAS	337

TARPTAUTINIO PRIPAŽINIMO ŽENKLAI IR VERTINIMAI	357
AUTORĖ APIE SAVE	385
IŠ AUTORĖS ASMENINIO ARCHYVO	389
JŪRATĖS STATKUTĖS DE ROSALES KALBA	406
PRIEDAS	411

I DALIS

„EUROPOS ŠAKNYS“ – TAI DAUGELĮ METŲ
MANO IR KITŲ TYRINĖTOJŲ RINKTOS MEDŽIAGOS
APIBENDRINIMAS APIE INDOEUROPIETIŠKOS VAKARŲ
KULTŪROS IŠTAKAS, APIE SENIAUSIĄ IR DIDŽIAUSIĄ
EUROPOS VALSTYBĘ, APIE DABAR BALTAIS VADINAMŲ
TAUTŲ TĖVYNĖS REIKŠMĘ, APIE PROISTORE IR
NET PARAISTORIJA VADINAMĄ PRAEITĮ PRIEŠ
LIETUVOS KRIKŠTĄ.

1 SKYRIUS

GUDŲ KILMĖS VIETA

- ĮŽANGA
- PIRMIEJI ŠALTINIAI
- TRADUTTORE – TRADITORE (VERTĖJAS – IŠDAVIKAS)
 - SCANDIA – BALTIŠKAS ŽODIS
 - GUDŲ ĮLANKA
 - O KĄ SAKO ISPANIJOJE?
- KĄ GERAI ŽINOJO ALFONSAS X
 - STRATEGINĖ PADĖTIS
- GDANSKO PAVADINIMO KILMĖ
 - SANTRAUKA

Iš Rytų Europos pakilę gudai 410 m. užkariavo Romą ir per tris šimtmečius palaipsniui įsikūrė Pietų Prancūzijoje, Ispanijoje ir Italijoje. Jų kultūrinis palikimas greičiausiai buvo gana didelis, todėl stebina, kad tiek mažai yra žinoma apie ten paliktą jų kalbos, papročių, santvarkos ir kultūros įnašą.

XVIII–XIX a., o ir XX a. pirmojoje pusėje daugelis tyrėjų (nuo filologo Johano Ihrės (*Johan Ihre*) iki vokiečių archeologo Gustafo Kosinos (*Gustaf Kossinna*, 1858–1931) teigė, kad gudai yra germanų tauta, kilusi iš Skandinavijos.

Taip manę tyrėjai buvo garsios mokslo asmenybės, tokios kaip Teodoras Mommsenas (*Theodor Mommsen*), Vilhelmas Liubkė (*Wilhelm Lübke*), Valteris Gecas (*Walter Götz*) ir kiti. Jie naudojo primityvius tyrimo metodus ir vadovavosi nusistatymu, kurio nereikėjo nei įrodyti, nei svarstyti, nes buvo visų pripažinta, kad gudai kilę iš Skandinavijos, vadinasi, jie buvo germanai.

Germanų rasės pranašumo teorija, kurią iš dalies sukūrė Kosina ir kurią pasisavino nacionalsocialistai, žlugo Berlyno bunkerio griuvėsiuose. Trečiajam reichui dingus, keletą dešimtmečių niekas nebekalbėjo apie gudus.

Gudų tema vėl susilaukė dėmesio maždaug nuo 1980 m. Tuomet buvo mestasi nuo vieno kraštutinumo prie kito – kas anksčiau buvo „gryna arijų rasė“, dabar pasidarė „multietniškumo“ pavyzdys.

Šiuo metu Hervigas Volframas, Piteris Heteris, Patrikas Eimoris (*Herwig Wolfram, Peter Heather, Patrick Amory*) ir jų sekėjai naudoja tikslius akademinius metodus ir internetu tiria senovės raštų originalus, atšviestus senus lapus.

Minėti autoriai yra parašę rimtų veikalų, kuriuose nemažai dokumentinės medžiagos. Jie tebesilaiko įpročio gudus vadinti germanais, bet, turėdami daug medžiagos, neatitinkančios jų teorijos, neatitikimus bando aiškinti kalbėdami apie gudų „multietniškumą“.

Taigi šioje tarptautinių tyrimų stadijoje belieka pateikti tokį pasiūlymą: užuot klausius nuomonių, parašytų praėjus daugeliui šimtmečių po įvykių, ar ne geriau būtų paklausti tų, kurie gyveno įvykiams vykstant ar bent netrukus po jų? Užuot klausus švedų, vokiečių, anglų ir amerikiečių mokslininkų nuomonės, kodėl nepaklausti pačių gudų? Jie, gūdai, geriau negu bet kas kitas gali atsakyti į svarbiausią klausimą: kas jie tokie ir iš kur atėjo.

PIRMIEJI ŠALTINIAI

Iš visų mums žinomų dokumentų, nurodančių gudų kilmės vietą, seniausias buvo parašytas 551 m. Tai Bizantijos lotynų kalba parašyta gudų tautos istorija, pavadinta „Apie getų kilmę ir darbus“ („De origine actibusque Getarum“). Jos autorius save vadina Jordanu (lot. *Jordanes*). Knygos pradžioje autorius aiškina, kad jam teko sutrumpinti dvylika tomų gudų istorijos, kurią ostgotų (ostrogudų) karalius Teodorikas Didysis padiktavo Romos senatoriui Kasiodorui.

Teodorikas Didysis, gimęs 454 m. Dakijoje ir 526 m. miręs Rave-noje, 493 m. užkariavo Italiją ir ten įkūrė galingą ostgotų (ostrogudų) karalystę. Jis buvo žinomas kaip išsimokslinęs valdovas. Jo amžininkas Enodijus (*Ennodius*) savo sąvade „Panegyricus“ mėgdavo priminti karaliaus graikišką išsilavinimą: „Educavit te in gremio civilitatis Graecia prae-saga ventur.“⁹ Kai kurie karaliaus priešai šaipydami teigė, kad jis esąs beraštis ir pasirašydavęs dokumentus su specialia lentele, kurioje

⁹ Ennodius, Panegyricus, II. 3.

buvo išpjauti tarpai rašikliui braukti.¹⁰ Jei priimtume už tiesą abi versijas, galėtume prieiti prie išvados, kad karalius pažinojo graikiškas raides („in gremio civilitatis Graecia“) ir jam svetimos buvo lotyniškos raidės. Vaikystėje jis kaip įkaitas buvo išsiųstas į Bizantiją, kur buvo dėstoma graikų kalba.

Karalius gudų istoriją diktavo Romos senatoriui Aurelijui Kasiodorui Didžiajam (*Magnus Aurelius Cassiodorus*). Manoma, kad jis gimė maždaug 485 m., ir žinoma, jog mirė 580 m. Ostrogudo Teodoriko valdymo Italijoje laikais Kasiodoras buvo vienas iš karaliui artimų intelektualų ir 507–511 m. tvarkė karaliaus korespondenciją. Žlugus Italijoje ostrogudų karalystei, atrodo, kad Kasiodoras arba kurį laiką slapstėsi Italijoje, arba trumpam buvo pabėgęs į Konstantinopolį. Grįžęs į Italiją, įsteigė Vivariumo vienuolyną, kuriame vienuoliai perrašinėjo manuskriptus.

Kalbėkime dabar apie Jordaną. Apie jį žinome tiktai tiek, kad svarbiausias jo veikalas – gudų istorija, sutrumpintai vadinama „Getika“, buvo parašytas 551 m. ir kad jis pats sakėsi esąs gudų kilmės. Knygos pradžioje jis aiškina, kad ją rašo prikalbėtas savo draugo Kastalijo ir kad bando sutrumpinti Kasiodoro rašytą istoriją, kurią jis pats savo rankose turėjo tik tris dienas.

Taigi jau nuo pirmų Jordano žodžių užmenama savotiška mįslė. Kadangi autorius mini savo gudišką kilmę¹¹, jis jau turėjo būti susipažinęs su savo tautos istorija, nes kaip kitaip jis būtų galėjęs iš atminties sutrumpinti Kasiodoro 12 tomų veikalą, turėjęs jį savo rankose vos tris dienas?

Ypatingos aplinkybės, kuriomis Jordanas parašė tą gudų istoriją, buvo nuodugnai aptartos Amerikos filologų draugijos pirmininko Džeimso O'Donelo (*James O'Donnell*) monografijoje „The Aims of Jordanes“ ir

¹⁰ Excerpta Valesiana, 14. 79.

¹¹ Jordanes, De origine actibusque Getarum, LX.

prieita prie išvados, kad Jordanas buvo sąžiningas istorikas.¹² O'Donelo išvados patvirtina tai, ką ir kiti istorikai nuo seno įtaria, – Kasiodoras jautėsi esąs pavojuje dėl savo buvusio bendradarbiavimo su tuomet neseniai mirusiu karaliumi Teodoriku ir greičiausiai jis pats sunaikino savo veikalą, parašytą tuomet, kai jis tarnavo karaliui. Jordanas trumpam galėjo gauti tekstą, kurį jam paskolino Kasiodoro tarnas, greičiausiai be autoriaus žinios.

Galėtume dar pridėti, kad neįmanoma perrašyti tokios plačios istorijos iš atminties, jeigu iš tiesų ji turėta tik tris dienas, nebent Jordanas jau anksčiau žinojo bent dalį tos praeities. Jis pats mini kai kuriuos kitus šaltinius ir ypač, atrodo, laikosi istoriko Ablabijaus, svarbios gudų istorijos autoriaus, kurio raštai yra dingę, bet Jordano laikais tai buvo palyginti neseniai parašytas veikalas.

Jordano „Getikos“ iki mūsų laikų išliko gana daug nuorašų. Seniausi iš jų yra: 1) Heidelbergo (vadinamoji *Heidelbergensis*) kopija, surasta Heidelberge ir datuojama VIII a., ir 2) Palerme rasta Panormitanus kopija, irgi arba VIII a. pabaigos, arba IX a. pradžios. Jos skiriasi kalbos stiliumi, viena kita smulkmena, bet jų turinys yra tas pats.

Heidelbergo kopiją po to, kai ją palygino su kitais, vėlesniais, nuorašais, paskelbė vokiečių lotynistas Teodoras Mommensas (*Theodor Mommsen*, 1817–1903). Tos kopijos viduramžių laikų lotynų kalba yra prasta. Vienas Heidelbergo teksto nuorašas, iš dalies pataisius lotynų kalbą, buvo išverstas į anglų kalbą ir neseniai lotynisto Tidricho Jeito (*Theodrich Yeat*) rūpesčiu¹³ paskelbtas internete. Iš tikrųjų į vokiečių, anglų ir prancūzų kalbas buvo versta iš Mommeno paskelbto Heidelbergo teksto.

¹² O'Donnell J., *The Aims of Jordanes*, *Historia* 31, 1982.

¹³ <http://www.harbornet.com/folks/theodrich/Goths/Goths1.htm>

1880 m. per įvykusį Momseno namo gaisrą kai kurie manuskriptai, naudoti Momseno versijai, vadinamajai *Heidelbergensis*, ir pats manuskriptas (H) sudegė, kiti, drauge gulėję, išliko gerokai apdegę. Tačiau žala nebuvo didelė, nes tuo metu jau buvo padarytas visas manuskripto nuorašas. Kitas seniausias žinomas Jordano istorijos nuorašas yra vadinamasis *Panormitanus*, rastas 1929 m. Jį išnagrinėjo italai Frančeskas Giunta (*Francesco Giunta*) ir Antoninas Grilonė (*Antonino Grillone*, 1991), o tą tekstą į ispanų kalbą išvertė profesorius Sančesas Martinas (*José María Sanchez Martín*, 2001)¹⁴. Abu mokslininkai ir pats vertėjas giria gryną klasikinę Jordano teksto lotynų kalbą.

TRADUTTORE – TRADITORE (VERTĖJAS – IŠDAVIKAS¹⁵)

Taigi vadinamoji *Heidelbergensis* (H) kopija yra ta, kurią išskaitė ir 1882 m. savo didžiuliame veikale „Monumenta Germaniae Historicae“ paskelbė minėtas vokiečių lotynistas Momsenas, 1902 m. Nobelio premijos laureatas. Šios kopijos tekstą į vokiečių kalbą išvertė lotynistas Vilhelmas Martensas (*Wilhelm Martens*) 1884 m. Vėliau vertimas buvo pakartotas 1912 ir 1986 m. laidose.¹⁶ Į anglų kalbą išvertė Čarlzas Kristoferis Majerau (*Charles Christopher Mierow*), o jį išleido Prinstono universitetas 1915 m., bet faktas, kad angliškas vertimas pakartoja klaidas, kurias padarė Martensas savo vokiškajame vertime, verčia suabejoti jo tikslumu, palyginti su lotyniškuoju originalu.

Iš vertimo klaidų, kurias teko pastebėti, svarbiausia, atrodo, yra ta, kuri sukūrė skandinaviskosios kilmės mitą.

¹⁴ Jordanes, Origen y gestas de los godos, Madrid, 2001.

¹⁵ Tai posakio pažodinis vertimas, pagal prasmę turėtų būti verčiamas „Vertėjas – klastotojas“ (Red. past.).

¹⁶ Jordanis Gotengeschichte, Leipzig, 1913.

Jordano originalo (H) III skyriuje gudų kilmės vieta aprašyta tokiais žodžiais: „Est in Oceani arctoi salo posita insula magna, nomine Scandza, in modum folii citri, lateribus pandis, per longum ducta concludens se. De qua et Pomponius Mela in maris sinu Codano positam refert, cujus ripas influit Oceanus. Haec a fronte posita est Vistulae fluminis, quod, Sarmaticis montibus ortum, in conspectu Scandiae septentrionali Oceano trisulcum illabitur, Germaniam Scythiamque disterminans.“

Martenso vokiškasis vertimas, beveik pažodžiui Majerau pakartotas anglų kalba, yra toks:

„Draussen im nördlichen Eismeer liegt eine grosse Insel namens Skandza, vor der Gestalt eines Zitronenblatts mit krummen Seitenkanten, weit in die Länge gezogen. Von ihr berichtet auch Pomponius Mela, dass sie im Kodanischen Meerbusen gelegen sei, dessen Ufer der Ozean bespült. Sie liegt vor der Mündung der Vistula, welche auf den sarmatischen Gebirgen entspringt und gegenüber von Skandza, Germanien und Scythien scheinend, in drei Mündungen in den nördlichen Ozean fließt.“¹⁷

„Yra Šiaurės Okeane didelė sala, vardu Skandza, citrinos medžio lapo pavidalo, lenktais šonais, toli ištįsusi į ilgį. Apie ją kalba ir Pomponijus Mela, kad ji yra Kodano įlankoje, kurios krantus skalauja Okeanas. Ji yra priešais Vyslos žiotis, kuri išteka iš Sarmatijos kalnų, ir priešais Skandzą, atskirdama Germaniją nuo Skitijos, trimis šakomis įteka į Šiaurės Okeaną.“

Vertėjas Martensas daro tris vertimo klaidas.

1. Kalbėdamas apie Skandzos salą, praleidžia, kad sala „pati į save baigiasi“ („per longum ducta concludens se“), t. y. nutyli svarbiausią ir būdingiausią salos bruožą – kad ji baigiasi taip, kaip prasidėjo.

¹⁷ Jordanis Gotengeschichte, übersetzt von Dr. Wilhelm Martens, Phaidon, Stuttgart, 1986, p. 23.

2. Vertėjas iškreipia žodžio „fronte“ prasmę (lot. „fronte“, abl. sng. – „priekiu“, o ne „priešais“). Sala, esanti Vyslos žiočių priekinėje pusėje, vertėjo yra perkelta į priešingą jūros pusę.

3. Vertėjas praleidžia žodžius „in conspectu“, nurodančius, kad sala matosi iš tos vietos, kurioje Vysla trimis vagomis įteka į jūrą.

Štai kaip iš tikrųjų parašė Jordanas, jei jį verstume pažodžiui:

„...Šiaurės vandenyne yra didelė sala, vadinama Skandza, citrinos medžio lapo pavidalo, lenktais šonais, po ilgo išsitiesimo užsibaigianti ant savęs. Apie ją kalba ir Pomponijus Mela, kad ji yra jūros įlankoje, vadina moje Kodanu, kurios krantus skalauja vandenynas, jos priekyje yra Vyslos upė, kuri išteka iš Sarmatijos kalnų, o ten, kur matosi Skandza, ji įteka trimis šakomis į Šiaurės vandenyną ir atskiria Germaniją nuo Skitijos.“

Iš tiesų ten, kur Vysla įteka trimis vagomis į Gdansko įlanką, rytų pusėje matosi prasidedanti ilga sala, kuri juosia krantą, įsijungia į dabartinio Kaliningrado iškyšulį, grįžta į ilgos salos pavidalą ir taip, kaip prasidėjo, baigiasi prie Klaipėdos. Ši geografinė sandara, neturinti į ją panašios visoje Europoje, iš tiesų pareikalavo vaizdingo aprašymo, kurį autorius įveikė, nurodydamas, kad sala „į save užsibaigia“.

Jordanas mus „įstato“ į vietas, kurios jau nuo paleolito ir mezolito laikų buvo apgyventos Narvos kultūros probaltiškų genčių¹⁸, vėlesniais laikais baltų, ką patvirtina ir archeologiniai radiniai, ir toponimija, rodanti ten buvusį nepertraukiamą baltų genčių buvimą.

SCANDIA – BALTIŠKAS ŽODIS

Jordano knygoje aprašomų gudų visi vietovardžiai yra baltiški.

Iki mūsų dienų tik dvi baltų kalbos – lietuvių ir latvių – išliko gyvos. Pavadinimas Scandia (tarti Skandija) išlaikė lietuvių kalboje

¹⁸ Girininkas A., Baltų kultūros ištakos, Vilnius, 1994.

neabejotiną potvynių skalaujamo kranto prasmę. To žodžio formas galima rasti „Lietuvių kalbos žodyne“ (www.lkz.lt): „skandenė“, „skandynė“ ir „skendena“. Atitinkantis lietuviškas veiksmažodis yra „skandinti“.

Lietuvių kalboje du žodžiai yra sinonimai, nurodantys panėrimą po vandeniu: „skandinti“ ir „nerti“.¹⁹ Abu veiksmažodžiai sudaro savo daiktavardžius, nurodančius krantus su potvyniais. Salą, kurią Jordanas vadina Scandia, dabartiniais laikais lietuviai vadina Nerija, abu žodžiai yra sinonimai. Lietuvių kultūros tyrinėtojas Algirdas Patackas neseniai laiške autorei pastebėjo abiejų žodžių panašią darybą: dabartinėje lietuvių kalboje yra žodis „nerčia“ (smėlio juosta prie vandens), o senuose Ispanijos raštuose žodis Scandia dažnai yra rašomas Scancia.

Sekdami ir toliau vietinių šaltinių pateiktą informaciją, pažiūrėkime, ką sako istorikas Motiejus Pretorijus, gimęs 1625 m. Klaipėdoje, t. y. ten, kur yra vadinamosios Skandijos „sala“. Jo knygoje „Orbis Gothicus“ (1688) yra skyrius, pavadintas „De nomine Scandiae derivatione“.²⁰ Tarp kitų paaiškinimų Pretorijus nurodo, kad pavadinimas Scandia yra kilęs iš veiksmažodžio „skandinu“, jį teisingai verčia į lot. „submergere“ ir prideda, kad žodžiu „scanzia“ senieji žmonės vadina Baltijos jūros pakraščius: „...in designanda Scanzia, quam ex potiori argumento in nostris designandam censeomaris Baltici oris.“²¹

Pretorijus rašė lotyniškai, buvo kilęs iš tos Skandijos ir tenka juo patikėti, kad taip buvo vadinami Baltijos jūros krantai. Tie krantai daugiausia yra žemi ir smėlėti, potvyniai ten užlieja platesnę kranto juostą negu kitose Europos vietovėse, kas ir pateisina pavadinimą.

Senose vakarinių baltų žemėse, Livos upelio pakrantėje, yra vietovė Skandava. Lenkai šį vietovės pavadinimą rašo Skandawa, vokiečiai jį

¹⁹ www.lkz.lt

²⁰ Praetorius M., *Orbis Gothicus*, 1688, lib. I, cap. IV, p. 34.

²¹ Ten pat, p. 35.

pavertė Skandau. Toje vietovėje archeologai aptiko žalvario amžiaus varkarinių baltų reikmenų ir romėnų II ir III a. po Kr. monetų.²² Vietovės pavadinimas patvirtina baltišką žodžio „skandava“ kilmę.

Dėl Skandinavijos. Archeologinis žalvario amžiaus Europos žemėlapis²³, kurį sudarė Senosios Europos kuratorė Kalifornijos universitete archeologė Marija Gimbutienė (1921–1994), rodo baltų tuometinį buvimą ištiesi visame Baltijos pajūryje nuo Odros (Oderio) žiočių iki Pietų Suomijos imtinai. Nenuostabu, kad jie paliko savo kalbos pavadinimą jūros krantui apibūdinti ten, kur atplaukdavo ar gyveno. Baltų gamybos segių archeologiniai radiniai Skanijos provincijoje Švedijoje²⁴ rodo, kad tokio susisiekimo būta. Beje, Skanija yra ta Švedijos provincija, kurios krantai žemi.

GUDŲ ĮLANKA

Jordanas rašo, kad Skandija yra Kodano įlankoje (*Codanus sinus*). Ką dangi nurodo, kad toje vietoje į jūrą įteka Vysla, yra aišku, kad jis kalba apie Gdansko įlanką. *Codanus* yra lotyniškas prūsiško žodžio „godian“, reiškiančio „gudas“, tarimas. Pretorijus patvirtina, kad „sinus“ *Codanus* pavadinimo reikšmė yra „Gudų įlanka“: „Sunt qui Gothicum nomen a Godan & Codano Sinu derivare fatagunt.“²⁵

Tuo Pretorijus sutinka su kitu, irgi vietiniu liudininku, Dancige gimusiu geografu, Leideno universiteto profesoriumi, istorinės geografijos pradininku Pilypu Kliuverijumi (*Philippus Cluverius*, 1580–1623). Pretorijus apie jį rašo:

²² Lietuvių enciklopedija, Boston, 1962, t. 27, p. 542.

²³ Gimbutas M., *The Balts*, New York–Washington, 1963, p. 63.

²⁴ Bitner-Wróblewska A. Between Scania and Samland. From Studies of Stylistic Links in the Baltic Basin during the Early Migration Period. Fornvännen 86. Stockholm, 1991.

²⁵ Ten pat, lib. I, cap. I.III.

„Taigi Kliuverijus yra iš čia, iš Kodano, ar Godano, įlankos, (iš) pagarsėjusio ir karaliaus verto prūsų miesto Genaro, kurį žmonės vadina Dantisku, t. y. Dancigu. Taip yra todėl, kad senovėje jį vadino Gydonijumi, taip nurodydami jo kilmę.“ „Cluverius ab hoc Codano seu Godano sinu, celeberrimam Regalis Prussiae Urbem Gedarum dictam, vulgo Dantiscum, seu Danzig. Quod aliis Gythonium, veterum cultorum nomine vocatum, audit.; suma traxisse originem testatur.“²⁶

Kitoje savo knygoje „Mars Gothicus“ (1691) Pretorijus papildo, jog visa ta apylinkė esanti gudų kilmės vieta: „Prussia antiqua ac nativa gothorum sede.“²⁷

Tenka vėl pabrėžti, kad Prūsija vakarinių baltų genčių buvo apgyventa nuo proistorės iki XIV a.

O KĄ SAKO ISPANIJOJE?

Ketvirtajame ir penktajame mūsų eros amžiuose būta nemažai asmenybių, palikusių savo laiškus ir kronikas, aprašančius ano meto įvykius.

- Šventasis Jeronimas, miręs 420 m., gimė Dalmatijoje maždaug 340 m. Savo gimtajame mieste Stridone 392 m. ištvėrė gudų okupaciją, kai gudai veržėsi į Panoniją. Vėliau Jeronimas gyveno Romoje ir iš ten persikėlė į Betlėjų, kur atsidūrė tuomet, kai gudai 410 m. užėmė Romą, o 412 m. persikėlė gyventi į Akvitaniją (Prancūzija).
- Paulius Orosijus (*Paulo Orosio*, 383–420), gimęs Ispanijos Galicijoje, buvo priverstas bėgti 409 m., artinantis į Ispaniją suevų, vandalų ir alanų invazijai (ne gudų, nes gudai į Ispaniją atvyko puse šimtmečio vėliau).

²⁶ Ten pat, lib. I, cap. I.III.

²⁷ Praetorius M., Mars Gothicus, 1691, cap. IV.VI.

- Hidacijus (*Hidacio*, 400–469), Akva Flavijos vyskupas, buvo tiesioginis suevų invazijos Portugalijoje liudininkas ir aprašė jų žiaurumus, ypač smulkiai išdėstydamas vietiniams gyventojams daromą skriaudą. Senatvėje buvo gudų atvykimo į Ispaniją 465 m. liudininkas ir juos sutiko kaip išlaisvinimo pulkus.

Išskyrus Jeronimą, kuris turėjo iš anksto susidariusią nuomonę apie gudus ir išlaikė jų atžvilgiu pagiežą nuo jaunystės laikų, kiti to meto svarbūs kronikininkai – Orosijus ir Hidacijus – savo raštuose nuolat pabrėžia suevų ir gudų kontrastą. Tačiau abu rašė tikrai kaip savo laikotarpio liudininkai ir nė vienas jų nekalbėjo apie ankstesnę gudų istoriją.

Apie ją kalbėjo Izidorius Sevilietis, vėliau paskelbtas šventuoju (*San Isidoro de Sevilla*, 560–636), savo knygoje apie gudus, vandalus ir suevus „De regibus Gothorum, Vandalorum et Suevorum“. Kaip ir Jordanas, jis įtraukia plačią ir seną gudų tautos praeitį į savo istoriją. Jo sakiny s „jie yra tie, kurių Aleksandras patarė nejudinti, Pyras irgi jų bijojo, Cezaris vengė minėti“ („enim sunt quos etiam Alexander vitandos pronuntiavit, Pyrrhus pertimuit, Caesar exhorruit“) vėliau gudų buvo plačiai su pasididžiavimu kartojamas Ispanijoje (žr. A. Kordobensio (*Cordobensis*) laiškus). Ir dar vėliau, jau XIII a., jį pakartojo Rodrigas Chimenesas de Rada (*Rodrigo Jiménez de Rada*, 1170–1247).

Sevilietis savo istoriją pradeda nuo Julijaus Cezario laikų, nuo prasidėjusių gudų susirėmimų su Roma. Istoriją baigia vizigotų karalystės įvykiais Ispanijoje iki 624 m. Taip pat patvirtina, kad jo laikais gerai buvo žinoma tolima gudų istorija, ankstesnė už IV a.

Kalbėdamas apie gudų kilmės vietą, Sevilietis tepasako, kad jie išvyko iš šiaurės, iš „ten, kur šiaurinis šaltis nuolat supa Skitijos karalystę“ („Septentrionis glacialia juga inhabitantes circa Scythica regna“),

Skaitykite likusius
396 iš **416** puslapių,
įsigiję šią knygą

www.obuolys.lt

KITI KNYGŲ FORMATAI:

klausykla.lt

**Audio
knyga**

**Elektroninė
knyga**

Kas iš tikrųjų nulėmė Europos istorijos kryptį – Romos imperijos legionai ar neįminti baltų tautų pėdsakai?

Kas, jei seniausios Europos šaknys slypi ne Romoje ar Graikijoje, o čia – tarp mūsų?

Ši revoliucinė knyga meta drąsų iššūkį viskam, ką manėte žinantys apie senąją žemyną. Remdamasi istoriniais šaltiniais, senaisiais metraščiais, kalbotyros įžvalgomis ir geografinė analize, Jūratė Statkutė de Rosales atveria alternatyvią Europos praeities versiją, kurioje baltų civilizacija užima ne paraštes, o centrinį vaidmenį. Ar galėjo būti, kad senovės gotai, vandalai ar net kai kurios romėnų grupės turėjo baltų šaknų? Kodėl mūsų istorinės atminties peizaže tiek daug baltųjų dėmių?

Europos šaknys ir mes, lietuviai kviečia į įtraukiančią kelionę per nutylėtą istoriją, atskleisdama, kad galbūt būtent mūsų protėviai buvo vieni iš pagrindinių Europos tapatybės kūrėjų. Knygoje keliamos stulbinančios hipotezės apie gotų ir net romėnų ryšius su baltais. Ji atveria duris į paslėptą istoriją, kurios ilgus amžius nenorėta matyti – istoriją, kurioje baltai, ypač lietuviai, tampa ne paklusniais Europos paribio gyventojais, bet aktyviais jos kūrėjais.

Europos šaknys ir mes, lietuviai – tai provokuojantis, bet kruopščiai argumentuotas pasakojimas, kviečiantis ne tik permąstyti mūsų praeitį, bet ir iš naujo įvertinti lietuvių kultūrinę bei istorinę reikšmę Europoje.

Tai ne tik istorinis tyrimas – tai manifestas prieš nusistovėjusias dogmas, kvietimas permąstyti, kas mes esame ir kokias šaknis iš tikrųjų turime. Kiek faktų paslėpta, kiek istorijų perrašyta, kiek mūsų tapatybės nutylėta? Autorė drąsiai tvirtina: mūsų protėvių pėdsakai driekiasi nuo Baltijos jūros iki Pirėnų pusiasalio, o senovės lietuvių kultūra galėjo turėti lemiamą įtaką visos Europos veidui.

Ši knyga skirta tiems, kurie nebijo nepatogių klausimų ir ieško gilesnės tiesos apie mūsų vietą Europos istorijoje. Nacionalinis bestseleris išleidžiamas su papildyta svarbia informacija ir pirmą kartą – su išsamiu žodžiu J. Statkutės de Rosales kritikams.

Jūratė Statkutė de Rosales – iškili baltų proistorės tyrėja. Gimė 1929 m. rugsėjo 9 d. Kaune. 1944 m., traukdamasi nuo sovietų okupacijos, emigravo į Vakarų. Nuo 1950 m. gyveno Venesueloje, nuo 1985 m. buvo šios šalies didžiausio tiražo savaitinio politikos, ekonomikos ir kultūros opozicinio žurnalo *Zeta* vyriausioji redaktorė. Yra gavusi aukščiausius Venesuelos bei Karakaso ordinus, apdovanota Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino ordino Riterio kryžiumi (1996), jai suteiktas Vilniaus pedagoginio universiteto (dab. Lietuvos edukologijos universitetas) garbės daktaro (*Honoris causa*) vardas (2011). Mirė 2023 m. rugsėjo 4 d. Karakase, sulaukusi 94-erių.

JUMS TAIP PAT PATIKS

Kiekvieną nupirktą knygą = pasodintas medis

www.obuolys.lt

Slaptas klubas

ISBN 978-609-484-818-6

Negrafinė literatūra > Istorija

Viršelis pateiktas © J. Statkutė

SKAITANTIS ŽMOGUS YRA GRAŽUS